

Asia: VN/16944/2020

Kotimaisen kalan edistämishjelma

Ohjelman visio ja strategiset valinnat

Ovatko ohjelman visio ja strategiset valinnat onnistuneita? Miten niitä tulisi kehittää?

Kotimaisen kalan osuus suomalaisten lautasella on vähentynyt jo vuosien ajan. Toimenpiteet tilanteen parantamiseksi ovat kuitenkin olleet riittämättömiä. Pohjanmaan liiton mielestä tarvitaan määrätietoisia ja tehokkaita toimenpiteitä kehityksen suunnan kääntämiseksi. Kotimaisen kalan edistämishjelman visio on looginen, kunnianhimoinen ja tavoittelemisen arvoinen. Pohjanmaan liitto haluaa kuitenkin tuoda esille, että aiempia toimintamalleja jatkamalla sen saavuttaminen ei ole mahdollista. Pohjanmaan liitto pitääkin uudistumista tärkeänä strategisena tavoitteena. Täytyy rehellisesti arvioida miksi muutosta ei ole saatu aikaan, ja mitä on tehtävä toisin. Tämä koskee kaikkia kotimaisen kalan kanssa tekemisissä olevia toimijoita.

Kotimaiselle kalalle on tutkimuksien mukaan kysyntää, mutta siihen ei ole onnistuttu vastaamaan. Alkutuotannon toimintaedellytyksien parantamisen tulisikin Pohjanmaan liiton mielestä olla ohjelman keskeisiä strategisia painopisteitä. Kaupallisen kalastuksen ja vesiviljelyn toimintaedellytyksiä täytyy kehittää rinta rinnan, jotta kunnianhimoiset tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa. On löydettävä ne ratkaisevat pullonkaulat, jotka rajoittavat kotimaisen kalan saamista markkinoille. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen on myös tärkeätä, mutta ensin on varmistettava, että alkutuotanto pystyy vastaamaan kasvavaan kysyntään.

Tavoitteet

Onko ohjelmalla tavoiteltavat vaikutukset tunnistettu oikein?

Tavoitteita on aina helppo asettaa. Asetettuja tavoitteita täytyykin verrata niihin toimenpiteisiin, joiden avulla ne on tarkoitus saavuttaa. Jos kotimaisen kalan edistämishjelman tavoitteita verrataan toimialan viime vuosien kehitykseen, toimintaympäristössä täytyisi tapahtua merkittäviä muutoksia, jotta tavoitteiden saavuttaminen olisi mahdollista. Pohjanmaan liiton mielestä ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden kunnianhimo ei ole vielä samalla tasolla asetettujen tavoitteiden kanssa.

Kuinka realistisina pidät yllä esitettyjä tavoitteita?

Tavoitteet ovat liian kunnianhimoiset.

Miten muuten haluaisit kommentoida ohjelman tavoitteita?

Kuten edellä toimme esille, muokattavaa ei ole niinkään asetetuissa tavoitteissa, vaan niitä toteuttavissa toimenpiteissä.

1. Kuluttaja- ja markkinalähtöisyyden vahvistaminen

Mitä allaolevista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Kotimaisen kalan käyttöä vauhditetaan julkisilla hankinnoilla. Maa- ja metsätalousministeriön hankintalähtetä edistää kotimaisen kalan lisäämistä julkisissa hankinnoissa. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan toimia (mm. innovaatiokumppanuuteen perustuvaa hankintamenettelyä), joissa yritykset ja suurkeittiöt kehittävät yhdessä uusia kalatuotteita suurkeittiöiden tarpeisiin.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Tehokas toimenpideohjelma koostuu aina useista eri toimenpiteistä, jotka lähestyvät teemaa hieman eri näkökulmista. Pohjanmaan liitto ei pidä kovin mielekkäänä nostaa esille vain yhtä tiettyä toimenpidettä. Aiemmin peräänkuulutimme määrätietoisia ja tehokkaita toimenpiteitä, ja siitä näkökulmasta kotimaisen kalan käytön vauhdittaminen julkisilla hankinnoilla vastaa ehkä parhaiten tähän vaatimukseen. Toisaalta myös joukkoälyn avulla pystytään usein löytämään hyviä tai parempia ideoita kuin mihin yksittäiset ihmiset pystyisivät. Siinä mielessä myös edellä esitetty challenge-kilpailu voisi synnyttää mielenkiintoisia kehittämisideoita.

2. Uudistuminen kasvun vauhdittajana

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Uudistumista tuetaan innovaatio-ohjelmilla ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston rahoituksella. Innovaatio-ohjelmat toteutetaan yrityslähtöisesti yhteistyössä julkisten tutkimuslaitosten kanssa. Ohjelmilla tuetaan vesiviljelyn kestäväää kasvua sekä vajaasti hyödynnettyjen kalojen tuotekehitystä ja korkean arvon tuotteiden kehittämistä. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitetaan yritysten kehitystyötä ja investointeja.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Taas tarjolla oli lukuisia eri toimenpiteitä. Innovaatio-ohjelmien avulla on mahdollista ehkä konkreettisimmin edistää toimialalla tarvittavaa uudistumista monella eri tavalla. Mielenkiintoista oli havaita, ettei yksikään uudistumista käsitellyt vaihtoehto liittynyt viranomaisten toiminnan kehittämiseen. Tiettyihin kaupallisen kalastuksen tai vesiviljelyn kehittymisen pullonkauloihin liittyy tiivistä myös viranomaisten toiminta. Tällaisia ovat esimerkiksi kaupalliselle kalastukselle vahinkoa aiheuttavien eläinten vaikutusten minimointi tai vesiviljelyn ympäristölupien käsittely. Koska asetetut tavoitteet ovat niin kunnianhimoisia, Pohjanmaan liiton mielestä se edellyttää kaikilta osapuolilta sitoutumista toimialalla tarvittavaan uudistumiseen.

3. Alkutuotannon edellytysten parantaminen

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Kehitetään ratkaisuja vahinkoja aiheuttavien eläinten aiheuttamiin ongelmiin. Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta rahoitettavassa tutkimuksen ja kalastajien kumppanuusohjelmassa kehitetään yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä ratkaisuja hylkeiden ja muiden eläinten aiheuttamien vahinkojen estämiseksi ja vähentämiseksi. EMKR-ohjelmasta myönnetään normaalia korkeampaa investointitukea kalastajien ja vesiviljelijöiden investointeihin, joilla ehkäistään hylkeiden aiheuttamia vahinkoja.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Pohjanmaan liiton mielestä hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamat vahingot eivät ole merkittäviä pelkästään taloudellisesta näkökulmasta. Toimiala tarvitsee kipeästi uusia kaupallisia kalastajia, mutta se on erittäin haasteellista, koska edellytykset menestyksellisen elinkeinon harjoittamiselle eivät ole omissa käsissä. Saman ongelman jatkuminen vuodesta toiseen heikentää myös kaupallisten kalastajien luottamusta viranomaisten toimintaan.

Ohjelman tavoitteissa todetaan: "Hylje- ja merimetso-ongelma ei haittaa merkittävästi merialueen rannikkokalastusta." Tavoitteen lähtökohtana on, että hylje- ja merimetso-ongelma saa haitata rannikkokalastusta, kunhan se ei ole merkittävää. Tavoite pitäisi Pohjanmaan liiton mielestä muotoilla rannikkokalastuksen näkökulmasta. Muotoilu voisi esimerkiksi olla seuraava: "Rannikkokalastusta haittaavat hylje- ja merimetso-ongelmat ratkaistaan vaarantamatta kantojen suotuisaa suojelutasoa."

Vesiviljelyn luvittamisen ennakoitavuuden parantaminen on myös tärkeässä asemassa, jos vesiviljelylle asetetut kunnianhimoiset tavoitteet halutaan saavuttaa. Luvitusprosessin läpinäkyvyys, yhteneväisyys ja ennakoitavuus ovat ratkaisevassa asemassa alan kestävän kasvun kannalta. Myös päästöjen rajoittamiseen perustuvaa toimintamallia on kehitettävä yhdessä. Uusien ympäristöinnovaatioiden käyttöönottoon täytyy kannustaa ja niillä saavutetut tulokset on huomioitava luvitusprosesseissa.

4. Kasvu perustuu kestävyteen ja vastuulliseen toimintaan

Mitä ehdotetuista toimenpiteistä pidät tärkeimpänä ja vaikuttavimpana?

Laaditaan määritelmä Itämerirehulle ja edistetään sen käyttöä. Silakkaan ja kilohailiin perustuvalla Itämerirehulla kierrätetään meressä jo olevia ravinteita ja vähennetään muilta meriltä tulevaa ravinnekuormaa. Yhteistyössä rehuteollisuuden, toimialan, tutkimuksen ja hallinnon kanssa laaditaan määritelmä Itämerirehulle ja suunnitelma siihen perustuvan kiertotalousratkaisun edistämiseksi. Niiden avulla varmistetaan eri teollisten toimijoiden tasavertainen kohtelu sekä luodaan edellytykset Itämerirehun käytön edistämiseksi sekä sen käytön seurannalle.

Miten ehdotettuja toimenpiteitä pitäisi kehittää? Mitä muita toimenpiteitä ehdottaisit?

Edellisen kysymyksen yhteydessä toimme esille, että viranomaisten on kannustettava alan toimijoita erilaisten ympäristöinnovaatioiden kehittämiseen ja käyttöönottoon. Pohjanmaan liiton mielestä Itämerirehu on hyvä esimerkki tällaisesta kaikille osapuolille hyödyllisestä innovaatiosta, ja sen tarkempi määrittely ja käytön edistäminen on kotimaisen kalan tuotannon kannalta tärkeää. Myös eri sidosryhmien välinen rakentava vuoropuhelu on ratkaisevassa asemassa kestäviä toimintamalleja

kehittäessä. Kalatalouden arvoketjun vastuullisen toiminnan varmistaminen on myös perusasioita kestävän kasvun kannalta, mutta sen suhteen tämänhetkinen tilanne ei liene kovin huolestuttava.

Palaute ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista

Mitä palautetta haluaisit antaa ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista?

-

Muu palaute

Mitä muuta palautetta haluaisit antaa ohjelmasta?

Pohjanmaan liiton mielestä kotimaisen kalan edistämishjelmalle on asetettu hyvin perustellut strategiset painopisteet ja kunnianhimoiset tavoitteet. Ohjelmassa ehdotetut toimenpiteet eivät Pohjanmaan liiton mielestä ole vielä täysin samalla tasolla asetettujen tavoitteiden kanssa. Esimerkiksi kaupallisen kalastuksen suhteen ollaan tilanteessa, mikä edellyttää hyvin määrätietoista ja tehokasta reagointia toimialaa kohtaaviin haasteisiin. Myös vesiviljelyn osalta tavoitteet ovat niin korkealla, että niiden saavuttaminen esitetyillä toimenpiteillä on varsin haasteellista. Hieman rohkeammalla asenteella ja koko toimialaa lävistävillä uudistuksilla tavoitteiden saavuttaminen olisi todennäköisempää.

Suomela Kaj
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto

Riusala Kimmo
Österbottens förbund - Pohjanmaan liitto - Kehittämissuunnittelija